

ESSAY

Den fjerne krig

Offentligheden har stort set glemt det. Men NATO har en Irak-mission, som Danmark var leder af i tre år indtil i år. Denne type fjernkrige har gjort vores militære missioner mindre synlige, og dermed er den demokratiske debat forstummet herhjemme, skriver Helle Malmvig og Maria-Louise Clausen, der besøgte NATO-missionen i januar.

Af Helle Malmvig og Maria-Louise Clausen

De danske soldater har uofficielt indtaget deres eget lille område af militærlejren. Her hænger de ud, styrketræner og spiller computerspil.

I et hjørne sidder en gruppe og pudser deres våben, to løfter tunge vægte foran et ramponeret spejl, andre skæver lidt distræt op mod et fjernsyn. De venter på en tur i de armerede køretøjer – måske skal de hente et par diplomater i lufthavnen eller eskortere en kommandør til det irakiske forsvarsministerium.

Der kunne også komme et raketangreb fra en irakisk shia-milits. Så har man da i det mindste prøvet at ”få føling,” som en af de unge soldater udtrykker det. Men det meste er bare kedelig ventetid for de mange soldater i Force Protection, som alene er i Irak for at beskytte NATO's egne militære rådgivere.

NATO's opgave i Irak er formelt at hjælpe og styrke det irakiske forsvar i alt fra strategiidvikling, anti-korruption, lagerstyring, våbenindkøb, og pensumlister på officersskolerne, så de bedst muligt kan bekæmpe terrorisme og gøre Irak stabilt.

NATO's rådgivere er i militæruniform og bærer våben, men de fleste kommer aldrig udenfor den blot én kvadratkilometer store lejr inde i Baghdads såkaldte 'Grønne Zone'. I ”det åbne fængsel” – som mange kalder militærlejren – føles Irak og krig i traditionel forstand meget fjernt.

I de seneste 10-15 år har vestlig krigsførelse i Det Globale Syd skiftet karakter. Efter de fatale krige i Afghanistan og Irak har politikerne sadlet om for at undgå ”støvler på jorden” og tab af vestlige liv.

Nu er det i stedet lokale styrker – såsom kurdiske, irakiske eller malesiske – der skal udføre krigens beskidte arbejde, imens soldaterne fra nord indgår i diskrete rådgivnings- og støt-tefunktioner, ofte på baser langt fra kampzonen, eller ved hjælp af luftangreb med kampfly og droner styret tusinder af kilometer væk fra containere i Nevadas ørkenen eller fra kommando-centre i Golfen.

Det er en ny slags ”fjernkrige”, der mindsker tabstallene og risiciene gevaldigt for de vestlige styrker.

Det har også gjort vores militære missioner mindre synlige i den hjemlige offentlighed, og med den mindre synlighed er den demokratiske debat tilsvarende forstummet.

Hvor mange mon for eksempel ved, at Danmark har haft kommandoen over NATO's mission i Irak fra 2019 til 2022, hvad tabstallene i kampen mod Islamisk Stat har været på den irakiske side, eller hvad de danske styrker egentlig laver i Baghdads Grønne Zone?

Det åbne fængsel

Vi erfarer hurtigt, hvorfor Union III kaldes et åbent fængsel. Overalt er vi omgivet af sandsække og de såkaldte 'T-walls', der hindrer udsyn til himlen og verden udenfor, og sammen med de fire vagttårne og rullerne med pigtråd bidrager de til fængselsstemningen.

Her hersker en form for tredobbelt indespærrethed, for lejren ligger midt i den stærkt bevogtede Grønne Zone, som også er omgivet af høje mure og vagttårne. De skal beskytte de irakiske regeringsbygninger og udenlandske ambassader, som ligeledes ligger inde i zonen.

Dernæst kommer så militærlejrens mure og check-points, og til sidst de shipping-containere, som mange udsendte bor i. Det er trange stålbokse, hvor der lige er plads til to eller fire senge, et skab og en blæser, der udspyer en tæt varm luft i de ellers iskolde containere.

En af de britiske officerer, vi interviewer, vurderer, at det blot er omkring 25 procent af alle på missionen, der nogensinde kommer ud af militærlejren, og de 25 procent kommer oftest bare "ud" i den bevogtede Grønne Zone, ikke i Baghdad eller Irak selv.

Tiden i lejren bliver fordrevet ved at arbejde i døgndrift eller træne. Mange løber rundt i cirkler langs muren i den lille lejr. Der er konkurrencer om, hvem der kan nå flest kilometer på de seks måneder, som deres udsendelse varer.

"Du får dit navn på en tavle, hvis du når over 500 kilometer," fortæller en kvindelig kroatisk soldat os og fortsætter: "Jeg når det, og måske tager jeg næste niveau på 840 kilometer." Hun løber dog ikke, men går:

"Jeg bare går og går hver aften, rundt og rundt, der er alligevel ikke andet at lave," som hun siger.

De, der drømmer om at komme udenfor murene, må finde kreative udveje. På en opslagstavle hænger en flyer, der med et ironisk glimt i øjet spørger: "Træt af livet i det åbne fængsel? Kom og undervis i engelsk i det irakiske Forsvarsministerium."

Men der er også noget sært tiltrækkende ved det simple liv på basen. Den daglige rytme af rutiner, bekvemmeligheden ved at det meste er ordnet for dig.

I kantinen kan du vælge mellem 10 til 15 varme retter, salater, desserter og friskpresset juice. Alle måltider er lavet, og opvasken er klaret af et cateringfirma, der synes at have en præference for filippinske ansatte. Der er ikke noget vasketøj, regninger, der skal betales, eller børn, der skal hentes. Når du er tørstig, går du bare forbi Grab'N'Go og får en Dr. Pepper eller en kaffe i amerikansk stil med en af de mange mælkevarianter. Der er både vanilje, karamel og jordbær.

"I love it here," fortæller en canadisk officer. Det er hans tredje udsendelse, han har også været i Bosnien og Afghanistan, og nu Irak.

"Men det her er klart den bedste udsendelse!" fortæller han. Hvorfor, spørger vi.

"Jeg har altid så gerne villet til Baghdad." Vi nikker ivrigt og forstår fascinationen af Baghdad og det land, Vesten har været i krig med i årtier. Men senere i samtalen fortæller den canadiske officer, at han aldrig har været udenfor lejren:

"Min kommandør har tilbudt mig det flere gange, men det behøver jeg ikke." Vi kigger forvirret på hinanden. Hvad var det mon for et Baghdad, han drømte om at besøge?

Det er ved at være aften, og vi går tilbage til vores shippingcontainere. De ligger lige overfor en af de monumentale bygninger fra Saddam Husseins tid, som amerikanerne hurtigt overtog efter invasionen i 2003.

Paladset er en stram bygning i semi-fascistisk stil uden vinduer og med enorme hvælvinger, der dystert skuer ud over lejren. Arkitekturen synes skabt til, at enhver skal føle sig lille og betydningsløs, når de nærmer sig.

Irak 2019, Børn går gennem ruiner af gamle markedsteder i Shtingal efter krigen med Islamisk stat.
Foto: Levi Meir Clancy / Unsplash

Det var nemlig Baath-partiets hovedkvarter, som Saddam Hussein styrede med autoritær præcision.

Som ved skæbnens ironi var det også i den bygning, at han blev dømt for forbrydelser mod menneskeheden i 2006. Nu kaster bygningen lange skygger i den klare vintersol.

Ingen vil dø for en rådgivningsmission

Udenfor lejren og Den Grønne Zones høje mure er der løbende sporadiske kampe og angreb. For Islamisk Stat har stadig celler i Irak, og landet er fortsat præget af konflikt mellem de mange politiske fraktioner og militser støttet af udenlandske magter.

Den dag vi flyver tilbage til København, udraderer Islamisk Stat en militærbase i Diyala, en provins lige øst for Bagdad. 11 irakiske soldater bliver dræbt. Nogle uger senere sender Iran missiler ind over Erbil som led i den spændte stedfortræderkonflikt mellem Washington og Tehran. NATO-missionen er en form for efterfølger til Operation Inherent Resolve – altså koalitionsens krig mod Islamisk Stat.

Men det er ikke en kampmission, snarere en slags uddelegering til de irakiske styrker, som gennem træning og rådgivning skal rustes bedst muligt til fortsat at bekriige Islamisk Stat og forhindre nye terrorgrupper i at opstå.

I NATO-jargonen kaldes det også for ”kapacitetsopbygning”. Det foregår på alle niveauer i Forsvarsministeriet, hvor der rådgives i strategiudvikling og våbenindkøb, ned til lavest taktiske niveau på officer- og kadetskolerne, hvor irakerne for eksempel skal lære nye IT-systemer at kende og at afmontere bomber.

Det er en svær opgave – blandt andet fordi den irakiske politiske elite er gode til at trække tiden, aflyse møder og forhale processer, hvis det er en dagsorden, de ikke kan lide, såsom sammenlægninger af efterretningstjenester eller bekæmpelse af korruption.

Det er derfor afgørende, at missionens militærrådgivere kan opbygge tillid og mødes med det, de kalder for ”de irakiske partnere” udenfor lejren.

Imidlertid forlader NATO-missionen sig alene på de meget konservative efterretninger om situationen udenfor murene, som amerikanerne indhenter og videregiver og ikke på egne sikkerhedsvurderinger. Det betyder, at ture og møder jævnligt må aflyses af hensyn til de NATO-udsendtes sikkerhed.

”Mit hunch er, at vi godt kunne komme meget mere ud, men vi har ikke vores egne efterretninger, og ingen vil dø for en rådgivningsmission,” fortæller en højtstående i Missionen os.

Ingen vil dø for en rådgivningsmission. Den sætning går igen og igen i vores mange interviews med rådgivere og hjemvendte soldater. Og den passer med fjernkrigens logik. Hele formålet med ”fjernkrig” er jo at mindske krigens risici og sikre, at vore egne soldater ikke kommer hjem i ligposer, samtidig med at vores sikkerhedsinteresser stadig bliver varetaget: At bekæmpe Islamisk Stat, at holde Irak nogenlunde stabilt, at balancere Irans magt. Dette skriver blandt andet forfatterne Jolle Demmers og Lauren Gould om i *The Remote Warfare Paradox: Democracies, Risk Aversion and Military Engagement*.

Konsekvenserne af fjernkrige

Rådgivning, træning og kapacitetsopbygning i Det Globale Syd er på linje med droner og andre specialoperationer en form for fjern krigsførelse, der skal mindske krigens risici, og gøre vores militære tilstedeværelse mindre synlig.

Og det er lykkedes ganske effektivt. I årene under Irak-krigen fra 2003 til 2011, var den massive og meget synlige militære tilstedeværelse med til at avle oprør og modtryk i den irakiske befolkning. I den periode mistede 4431 amerikanske og otte danske soldater livet ifølge det amerikanske forsvarsministerium. I krigen mod Islamisk Stat er der i alt blevet dræbt 104 i koalitionen, og kun 17 i direkte kamp.

Alt imens er op imod 35.000 irakiske soldater døde i kamp og op imod 13.247 irakiske civile i Koalitionens luftangreb alene ifølge overvågningsgruppen Airwars.

Så har vi bare flyttet omkostningerne ved krig? Er de menneskelige tab, ødelæggelserne, traumerne – krigens byrde – forskubbet

fra et privilegeret nord til et mindre privilegeret syd?

Som de to britiske militærforskere Malte Riemann & Norma Rossi påpeger, ligger der en brutal etisk forudsætning under vore fjernkrige, som sjældent diskuteres offentligt: At nogle liv tilsyneladende er mindre værd end andre, at andre end os skal bære de tungeste ofre, samtidigt med at vores sikkerhedsinteresser varetages, det være sig terrorismebekæmpelse eller at holde Irans indflydelse i Irak stangen.

Fjernkrige har også en række direkte negative konsekvenser for os i nord. De er blevet næsten usynlige i vores demokratiske debat. Det betyder blandt andet, at der sjældent stilles kritiske spørgsmål til, hvorfor vi er i Irak, Mali eller hos kurderne i Nordsyrien, og med hvilke konsekvenser.

Den manglende debat betyder, at de fjerne krige gennemføres uden den fornødne legitimitet og opbakning i befolkningen. De opfører sig på sin vis med at blive defineret og forstået som krige, og kaldes i stedet 'træningsmissioner', 'kapacitetsopbygning', 'specialoperationer' eller 'militær assistance'.

Og måske vigtigst: Når vores krigsførelse fremstår næsten omkostningsfri – uden blod, død og kritisk politisk debat – så risikerer vi at blive langt mere krigsvillige.

Tilbage i 2000 efter krigene på Balkan spurgte historikeren Michael Ignatieff: Hvis vores krige bliver så fjerne, at borgerne i vores demokratiske samfund ikke mærker dem, vil de så bekymre sig tilstrækkeligt til at begrænse og kontrollere den vold, der udkæmpes i deres navn? 22 år senere synes svaret at være et stiltiende nej.

Essayet er baseret på en række interviews foretaget af de to forfattere med udsendte i NATO-missionen, fra den øverste leder af NMI til de yngste sergenter i Force Protection, samt et ophold i Union III-lejren i Bagdad i januar 2022. Alle de interviewede har ønsket at være anonyme. Redaktionen kender til deres navne.

Helle Malmvig er ph.d. fra Statskundskab på Københavns Universitet, Msc. i Mellemøststudier fra SOAS, University of London og seniorforsker på Dansk Institut for Internationale Studier DIIS, hvor hun primært forsker i International Politik i Mellemøsten. Helle Malmvig er en ofte benyttet kommentator i medier, nationalt og internationalt, og rådgiver blandt andet internationale organisationer, ministerier og folketting.

Maria-Louise Clausen er seniorforsker på Dansk Institut for Internationale Studier (DIIS). Maria-Louise Clausens primære forskningsområde er krydsfeltet mellem konflikt, sikkerhed og fred i Mellemøsten med fokus på Yemen og Irak.

Foto: Mhrezaa / Unsplash